

Fylkesmannen i Agder

**Forslag til vern av Skjeggedalsheii
naturreservat**

Åmli kommune

Aust-Agder fylke

**Utkast til verneplan for skog
Høringsutgave oktober 2019**

Innhold

Høring av verneplaner	3
Innledning	3
Naturfaglige registreringer	3
Verneform	4
Hva medfører vernet	4
Verneforskrift og restriksjonsnivå	4
Generelle kommentarer til verneforskriftene	4
Inngrep	4
Planteliv	5
Dyreliv	5
Friluftsliv	5
Motorferdsel	5
Skjøtsels- og forvaltningsplaner	6
Generelle unntaksbestemmelser	6
Forvaltningsmyndighet	7
Økonomisk erstatning	7
Verneprosessen	7
Oppstart av verneprosess	7
Endringer etter oppstartsmelding	7
Sammendrag av innkomne innspill	8
Fylkesmannens kommentarer til innspillene	9
Høring og videre prosess	11
Beskrivelse av Skjeggedalsheii naturreservat	12
Forslag til verneforskrift for Skjeggedalsheii naturreservat	13

Høring av verneplaner

Fylkesmannen i Agder sender med dette forslag til verneplan for opprettelse av Skjeggedalsheii naturreservat i Froland og Åmli kommuner, på lokal og sentral høring. Verneplanen sendes på høring etter avtale med Miljødirektoratet.

Innspill til verneforslaget sendes skriftlig til Fylkesmannen i Agder innen 10.12.2019.

Innledning

Gjennom behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand sluttet Stortinget seg til Regjeringens innstilling om en kraftig opptrapping av skogvernet i Norge. Per januar 2019 er 4,8 % av all skog og 3,6% av den produktive skogen i Norge vernet, jf. tall fra NIBIO. Dette er langt mindre enn andre land i Europa. Forskernes nasjonale anbefaling er at 4,6 % av det produktive skogarealet vernes. St.meld. nr. 25 trakk opp viktige prinsipper og satsingsområder for en opptrapping av skogvernet. Blant annet at et utvidet skogvern skulle følge de faglige anbefalingene fra en rapport fra NINA og Skogforsk "Evalueringen av skogvernet i Norge" (Framstad mfl. 2002). Stortinget har videre satt seg som mål å verne 10 % skogareal. Opptrappingen av skogvernet er en viktig del av Norges bidrag for å stanse tap av biologisk mangfold. Norge har forpliktet seg til å ta vare på vårt biologiske mangfold gjennom nasjonale målsettinger og internasjonale avtaler. Vern av skogområder skal bidra til et representativt vern av skogtyper og sikre trua arter og naturtyper i norsk skog. Norge har stor variasjon av skogtyper, også skogtyper som er internasjonalt sjeldne. Nær 50 prosent av de trua og nær trua artene i Norge lever i skog.

Regjeringens arbeid med vern av skog foregår nå etter to hovedlinjer: Frivillig vern av skog og vern av skog på statens grunn. I Stortingsmeldingen blir begge strategiene trukket fram som en viktig strategi for det framtidige skogvernet i Norge.

Frivillig vern innebærer at skogeier(e) tilbyr staten vern av egen skog. Arbeidet skjer i et nært samarbeid mellom Norges skogeierforbund og miljøvernmyndighetene. Miljøvernmyndighetene vurderer tilbudet og iverksetter naturfaglige registreringer for å kartlegge verneverdier. Om det etter en slik registrering er aktuelt å fremme et verneforslag for det aktuelle arealet så vil det bli gjennomført forhandlinger med grunneier om avgrensing, verneforskrifter og økonomisk erstatning. Når staten og grunneier er kommet til enighet om disse punktene vil området gjennomgå vanlig saksbehandling i tråd med lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Alle verneforslagene omtalt i denne verneplanen er et resultat av tilbud om frivillig vern av skog fra grunneier(e).

Naturfaglige registreringer

Naturfaglige kvaliteter og verneverdier i det foreslåtte verneområdet på Skjeggedalsheii, er beskrevet i forbindelse med Miljødirektoratets kartleggingsprosjekt «Frivillig vern». Faktaark for alle de kartlagte skogområdene er publisert i skogdatabasen NARIN (<http://www.borchbio.no/narin//>).

Rapporten beskriver naturgrunnlag, vegetasjon, skogstruktur og påvirkning og det gis beskrivelse, avgrensing og en verdivurdering av kjerneområder/ nøkkelbiotoper. Verdivurderingen tar utgangspunkt i en rekke kriterier som urørthet, død ved, forekomst av gamle trær, variasjon, rikhet, arrondering og forekomst av sjeldne og trua arter. Verdivurderingen er foretatt etter Miljødirektoratets standardmal for vurderinger og verdisetting av verneområder.

For nærmere beskrivelse av det foreslåtte verneområdet samt hovedinnholdet i de naturfaglige registreringene, viser vi til områdebeskrivelsen på slutten av høringsdokumentet.

Verneform

Skogområder som inngår i ordningen med frivillig vern skal normalt fredes som naturreservat, etter naturmangfoldloven § 37. Fylkesmannen mener at naturreservat er den mest aktuelle verneformen for de områdene som er tilbudt for vern. Områdene tilfredsstiller etter vår vurdering vilkårene i naturmangfoldloven (nml.) § 37 om områder som kan vernes som naturreservat. Verneformålet i de foreslåtte naturreservater bygger på at det i størstedelen av områdene skal skje en fri utvikling. En fri utvikling innebærer at de naturlige økologiske prosessene i skogen skal kunne finne sted uforstyrret.

Hva medfører vernet

Ved vern av skog som naturreservat legges det vekt på at det er hele økosystemet og de økologiske prosessene som skal vernes. Verneformålet innebærer at det skal skje en naturlig utvikling dvs. at de naturlige økologiske prosessene uforstyrret skal kunne finne sted i området.

Et vernevedtak vil på grunn av verneformålet få konsekvenser for bruken og hvilke aktiviteter som kan foregå i området. Alle tiltak som kan føre til endringer i naturmiljøet vil være forbudt. Skogsdrift, skogskjøtsel, uttak av ved, nydyrking og lignende aktiviteter samt oppføring av bygninger vil ikke være tillatt. En del tiltak vil være søknadspliktige. I fellesskap vil søker og forvaltningsmyndighet ofte komme fram til løsninger som gjør at det ønskede tiltaket kan gjennomføres uten å komme i konflikt med verneformålet. For enkelte søknadspliktige tiltak kan det gis tillatelser som gjelder for flere år om gangen. Tradisjonelle friluftslivsaktiviteter som vanlig ferdsel til fots og på ski, jakt og plukking av bær og sopp vil kunne foregå som tidligere.

Verneforskrift og restriksjonsnivå

Fylkesmannen har utarbeidet et forslag til verneforskrift for hvert enkelt verneområde. Her er det forsøkt å gjøre tilpasninger i samsvar med de opplysningene vi har fått om brukerinteressene i området etter kunngjøring om oppstart av arbeidet med verneplanen. Nye forhold som blir kjent om det enkelte verneområde og uttalelser som kommer inn i forbindelse med den sentrale høringen kan føre til at det blir gjort ytterligere tilpasninger av verneforskriften etter høringsperioden er utløpt. Det er derfor av stor betydning at høringsinstansene kommer med innspill til den aktuelle verneforskriften. Mulighet for justering av verneforskriften må vurderes opp mot hensynet til verneformålet i hvert enkelt tilfelle.

Generelle kommentarer til verneforskriftene

Den lokale verneforskriften gir en nøyaktig oversikt over hva vernet innebærer med hensyn til hvilke tiltak og aktiviteter som kan gjennomføres i verneområdet. Nedenfor gis det noen generelle kommentarer til forskriften.

Inngrep

Verneforskriftene legger opp til at gjennomføring av tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Bestemmelsen inkluderer anlegg av ulike slag (midlertidige og faste), men også andre typer tiltak som uttak og oppfylling av masse, henleggelse av avfall og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Det er ikke tillatt å føre opp nye bygg som for eksempel hytter eller jaktbuer i reservatene. Eksisterende bygninger kan vedlikeholdes i henhold til det som er standard på vernetidspunkt, men det legges ikke opp til oppgradering og/eller standardheving. Vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet er tillatt. Anlegg viser her til eksisterende skogsbil/traktorveier, kulturminner, stier med mer. I noen tilfeller kan det åpnes for at eksisterende godkjente traktorveier som fremgår

av vernekartet kan benyttes til kjøring med traktor/ATV for uttransport av felt storvilt. Dette gjelder da kun på avmerket traktorvei og ikke i terrenget ellers.

Gjennom verneprosessen vil Fylkesmannen vurdere hvilke stier og traktorveier som skal kunne vedlikeholdes. Disse vil bli avmerket i vernekartet. For at eldre traktorveier skal kunne vedlikeholdes må de ha et lovlig og reelt bruksformål utover uttransport av felt storvilt. Fylkesmannen minner om at traktorveier som regel er anlagt i forbindelse med drift av skogen. Ved et vern av området vil skogsdrift ikke være tillatt og behovet for å vedlikeholde denne type drifteveier faller derfor ofte bort.

Det bemerkes at plan- og bygningslovens (pbl.) bestemmelser vil gjelde i tillegg til bestemmelsene i verneforskriften, men at det ikke kan gis tillatelser utover det som er tillatt etter vernereglene.

Planteliv

Vernebestemmelsene legger opp til en generell plantelivsfredning som inkluderer all vegetasjon i de aktuelle reservatene. Det er heller ikke tillatt å så eller plante trær og annen vegetasjon. Plukking av bær og matsopp er fremdeles tillatt som før og det vil også være tillatt å gjøre opp bål dersom en samler små tørrkvist eller benytter seg av medbrakt ved. I dette området har en også funnet å kunne åpne for at det også kan benyttes kvist fra stående tørr furu og gran til å gjøre opp bål. Det er imidlertid ikke tillatt å felle hele stående, tørre trær.

Dersom plukkhogst inngår som nødvendig skjøtselstiltak for å opprettholde verneverdiene, vil dette være tillatt.

Dyreliv

Det er lagt opp til en generell dyre- og fuglelivsfredning i naturreservatene. Fredningen gjelder også reirplasser og hiområder inkludert blant annet beverhytter. Det er imidlertid åpnet opp for jakt og fangst i samsvar med gjeldende lovverk forutsatt at det foreligger tillatelse fra grunneier.

Friluftsliv

Ferdseil til fots og på ski i verneområdet er tillatt. Ut fra en generell vurdering av faren for forstyrrelser og slitasje på markvegetasjonen, er sykling, ridning og bruk av hest og kjerre forbudt utenom på stier og veier som er markert på kartet.

Det er heller ikke tillatt å bruke naturreservatene til idrettsarrangementer eller større arrangementer. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til at enkelte større arrangementer kan gjennomføres i reservatene. Noen få telt eller en skoleklasse anses ikke å være større arrangement. Verneforskriften har en spesifisert dispensasjonsbestemmelse i § 7, punkt 4 som viser til at tilretteleggingstiltak og bruk av reservatene for friluftsliv og pedagogiske aktiviteter kan tillates etter søknad dersom det ikke er i strid med vernevedtaket.

Gjennomføring av en ordinær befarings med en skoleklasse som ikke krever noe nærmere tilrettelegging vil ikke være søknadspiktig, jf. vurderingen over.

Dersom det over tid viser seg at tillatt ferdsel er i strid med verneformålet, kan Miljødirektoratet, ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatene. Utarbeidelse og eventuell innføring av en slik forskrift følger forvaltningslovens regler.

Motorferdsel

I utgangspunktet er all motorisert ferdsel i naturreservater forbudt. Tradisjonelt er en stor del av verneområdene benyttet i forbindelse med storviltjakt (elg og hjort), og det kan derfor være aktuelt

med tilpasninger av verneforskriften med hensyn til uttransport av felt elg/hjort på eksisterende traktorveier og i terrenget generelt. I rene skogområder med liten fare for at det skal oppstå kjøreskader, foreslås det et generelt unntak i verneforskriften om at lett terrenggående beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget kan benyttes for uttransport av storvilt dersom det er nødvendig.

Det vil også kunne oppstå et behov for bruk av motorkjøretøy i forbindelse med nødvendig vedlikehold på eksisterende traktorveier som går gjennom det foreslåtte verneområdet. Verneforskriften åpner for at motorferdsel på eksisterende traktorveier i forbindelse med nødvendig vedlikehold kan tillates, men da etter godkjent søknad om dispensasjon fra vernereglene. Det samme gjelder i forbindelse med nødvendig motorferdsel ved gjennomføring av vedlikehold på eksisterende bygninger som er i bruk på vernetidspunkt.

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag gjelder i tillegg til disse bestemmelsene, men gir ikke tillatelse ut over det vernereglene fastsetter. Det kan være tilfeller hvor det også må innhentes tillatelser etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Verneforskriften endrer ikke grunneieres rett til å nekte/regulere motorferdsel på egen grunn.

Skjøtsels- og forvaltningsplaner

Verneformålet i Skjeggedalshii naturreservat er knyttet opp mot å frede alt naturlig plante- og dyreliv i området. Området skal i størst mulig grad sikres fri utvikling uten inngrep. Gjennomføring av skjøtsel er derfor kun unntaksvis nødvendig for å oppfylle verneformålet. Det registrerte artsmangfoldet i det foreslåtte verneområdet er i hovedsak ikke knyttet opp mot kulturbetingete eller kulturbegunstigede naturtyper og skjøtselsbehovet vurderes derfor totalt sett som relativt lite. For å opprettholde verneverdiene kan det være nødvendig å gjennomføre skjøtsel, eksempelvis uttak av fremmede treslag, og det åpnes derfor også for dette i verneforskriften. Ved befaring av området, har det blant annet blitt observert en større bestand av barlind, der verneverdiene på sikt vil være truet på grunn av en omkringliggende og relativt tett plantet granbestand. Slik vi ser det, vil en med fordel kunne iverksette skjøtselstiltak som fristilling og fjerning av oppslag av mindre granplanter.

Det foreslåtte verneområdet er i bruk i dag, både til rekreasjon/friluftsliv og jakt. Det finnes også flere buer og hytter på Skjeggedalshii som blir brukt ganske aktivt. Dette har i verneprosessen reist spørsmål om gjennomføring av flere tiltak, blant annet uttak av stedegent trevirke til vedlikehold og restaurering av broer og klopper på Skjeggedalshii, opptak, utsetting og lagring av småbåter, oppføring av gapahuk, oppkjøring av skiløyper mm. I utkast til verneforskrift åpnes det for at det kan utarbeides forvaltningsplan for naturreservatet. Fylkesmannen vil anbefale at det etter vernevedtak startes opp arbeid med å utarbeide forvaltningsplan for Skjeggedalshii.

Etter et eventuelt vedtak om fredning av området som er foreslått i dette verneplanutkastet, vil områdets grenser bli merket i marka med standardiserte grensemerker og skilt. Det kan også bli satt opp tavler med utfyllende informasjon om naturverdier samt gjeldende verneforskrifter og avgrensning av området. Det vil bli opprettet oppsynsordninger for verneområdet.

Generelle unntaksbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. nml. § 48. Fylkesmannen påpeker at «vesentlige samfunnsinteresser» forstås som tiltak av nasjonal betydning.

Forvaltningsmyndighet

Fylkesmannen har tradisjonelt vært tillagt forvaltningsansvaret for verneområder i Norge. Det foregår en prosess hvor kommunene er tilbudt forvaltningsmyndigheten over visse typer verneområder innen kommunens grenser. Hvem som vil bli forvaltningsmyndighet for de aktuelle naturreservatene vil bli endelig bestemt av Miljødirektoratet etter at vernevedtaket er fattet.

Økonomisk erstatning

Etter reglene i naturmangfoldloven (jf. §§ 50 og 51) har eiere og rettighetshavere til eiendom som blir fredet som naturreservat krav på erstatning for økonomisk tap som følge av vernevedtaket. Arbeidsformen frivillig vern innebærer at det forhandles om avtaler med de berørte grunneierne før vernesaken sendes på høring. Det jobbes med å forhandle frem avtale med berørte grunneierne som har tilbudt areal for frivillig vern i dette området. Avtale om erstatningssum vil være på plass før det fattes endelig vedtak om vern av området. Når erstatningssummen er avtalt, vil denne bli utbetalt kort tid etter at det er fattet vernevedtak i statsråd.

Verneprosessen

Oppstart av verneprosess

Fylkesmannen i Agder meldte oppstart av verneprosess for syv skogområder, herunder Skjeggedalsheii, den 23.04.2018. Oppstartsmeldingen ble sendt ut til grunneierne, Froland og Åmli kommune, Aust-Agder fylkeskommune, Statens Vegvesen samt andre aktuelle lokale lag og foreninger. Melding om oppstart av verneplanarbeid ble annonsert i Agderposten, Fædrelandsvennen og Åmliavisa. Det kom totalt inn 11 innspill til oppstartsmeldingen, som galdt området Skjeggedalsheia, som nå sendes på høring. En sammenfatning av hovedinnholdet i innspillene og Fylkesmannens vurdering av innspillene følger nedenfor. Fylkesmannen gjennomførte, sammen med AT Skog, et møte med alle involverte grunneiere den 18.06.2019, der hovedfokus var på å gå gjennom verneforskriften og utdype denne der det var behov for det.

Endringer etter oppstartsmelding

Skogtaksering av det foreslåtte verneområdet på Skjeggedalsheii ble gjennomført i løpet av august og september 2019. I etterkant av grunneiermøtet i juni 2019 samt befaringen har det blitt gjort endringer i vernegrensen. Det har kommet til nytt areal ved Domtveit vest i området, mens det har blitt fjernet areal ved Nipeheia i nordvest og Vogsåsen i sørøst. Det ligger flere eksisterende hytter og andre bygninger i området. For å kunne ha større frihet knyttet til gjenoppføring og eventuell framtidig oppføring av nybygg, har flere av grunneierne ønske om at det tas ut noe areal i tilknytning til disse bygningene. Fylkesmannen har etterkommet deres ønsker, da det totalt sett er snakk om lite areal og ikke berører kjerneområder eller andre verneverdier av betydning. Sammenlignet med arealet ved oppstartsmelding som var 29 841 daa, er foreslått verneområde nå på 28 201 daa.

Etter innspill fra flere grunneiere er det tegnet inn eksisterende ferdeselsveier (Skjeggedalsvegen), stier, traktorveier og traktorsleper samt snøskuterløyper i vernekartet. Det er også lagt inn flere kulturlandskapszoner som omfatter eksisterende arealer som skjøttes som slåttemark. Her vil grunneier kunne drive slått som tidligere.

Det er også tatt inn en bestemmelse i forskriften om at det kan settes opp mobile jakttårn i naturreservatet i forbindelse med storviltjakt. Fylkesmannen understrekes at disse skal være midlertidige og forutsetter at disse fjernes innen kort tid etter at jakta er avsluttet.

Under grunneiermøtet som ble avholdt i juni 2019, kom det innspill fra grunneierne på at de ønsker å kunne benytte eksisterende traktorveier til kjøring med motorkjøretøy for å hente ut felt storvilt. En slik bestemmelse er tatt inn i forslag til verneforskrift. På samme møte ble det også tatt opp at det fremstår som problematisk at det kun skulle være tillatt å benytte tørrkvist fra bakken til ved på vinterstid. Fylkesmannen mener det i dette området kan åpnes for at en kan ta tørrkvist, også fra stående gran og furu til å tenne opp bål. Dette begrunnes med områdets store størrelse, at ferdselen i området generelt er relativt lav og at et beskjedent uttak av tørrkvist fra stående død ved ikke vil medføre vesentlige negative konsekvenser for verneverdiene. Bestemmelsen knyttet til bålbrenning i verneforskriften, er justert i tråd med dette.

Sammendrag av innkomne innspill

FNF Agder mener at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og ønsker et vern velkommen. Organisasjonen peker videre på at naturreservat er den strengeste formen for områdevern vi har, og at dette kan gi både positive og negative konsekvenser for friluftsliv. De ber om at verneforskriften må utformes på en måte som gir minst mulig konflikter mellom natur- og friluftslivsinteresser. Et vern bør heller ikke være til hinder for utøvelse av jakt og enkel friluftaktivitet.

Åmli kommune gir innledningsvis ros til kartleggerne som har fremstilt de avgrensede kjerneområdene og fremstilt disse på kart samt utarbeidet en tilhørende tekstdel med faktaopplysninger til disse. Kommunen ber videre om at Fylkesmannen, i høringsdokumentet, begrunner hvorfor det eventuelt er avvik i avgrensningen sammenlignet med det Biofokus har foreslått i kartleggingsrapporten. Det pekes også på at det kan være potensielle fremtidige konflikter knyttet til skogbruksdrift som følge av stedvis dårlig arrondering samt fremtidig utvidelsepotensial av området. Kommunen viser også til at Biofokus har funnet verneverdier som er samlet i 2 polygon, men at de foreslår en alternativ avgrensning som binder disse to områdene sammen fordi det kan ha praktiske fordeler forvaltningsmessig. De ber om at dette blir utypet og forklart i høringsdokumentet.

Agder Energi Nett AS har ingen eksisterende anlegg i eller i tilknytning til det foreslåtte verneområdet, og har derfor ingen innspill til oppstartsmeldingen

Agder Energi Vannkraft har ingen kraftverk eller andre installasjoner i det foreslåtte verneområdet på Skjeggedalshøia, og har derfor ingen innspill til oppstartsmeldingen.

Aust-Agder fylkeskommune er svært positiv til frivillig vern av skog i Aust-Agder. Vi mener det er viktig at et stort og representativt utvalg av skogtyper i vårt fylke blir vernet. Vi vil fremheve at det også er viktig å ivareta friluftslivsinteresser i verneområdene, og vil i den sammenheng særlig trekke fram Skjeggedalshøia. De understreker viktigheten av at alle brukerinteressene i et område blir ivaretatt gjennom vernet av skogen.

Statnett har ingen anlegg i eller i tilknytning til foreslått verneområde på Skjeggedalshøia, og har derfor ingen merknader til oppstartsmeldingen.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat har ingen merknader til vern av Skjeggedalshøia naturreservat.

Yngve Ramse Trædal har bedt om at et område på om lag 5 daa rundt den gamle gården Tjarandlia tas ut av verneområdet. Grunneier har videre markert et område på om lag 14 daa. der det i dag pågår slått, og ber om at slik skjøtsel kan opprettholdes selv om området vernes. Innspillet omfattet også trasé for traktorslepe samt vinterløype for snøscooter som skulle innarbeides i verneforslaget.

Videre ønsker grunneier også at tidligere tilbudt areal rundt Vogsåsen mot Våvatn ikke tas med i den videre verneprosessen.

Magne og Anne Lise Sandnes har bedt om at areal på ca. 5 daa rundt eksisterende bygninger samt slåttemarken som de skjøtter, blir grenset ut av verneområdet. De ønsker også at arealet i tilknytning til Nipeheia tas ut av verneområdet som legges ut på høring, samt at eksisterende ferdselsveger/stier (eks. Skjeggedalsveien) samt skuterløyper, traktorveger og traktorsleper tegnes inn på vernekartet.

Sondre Hørsdal kom med en rekke innspill samt spørsmål til innholdet i verneforskriften. Generelt var det ønske om å inkludere en rekke tiltak som normalt går inn i de spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene § 7, i de generelle unntaksbestemmelsene i § 4. Mer konkret var det også ønske om å få inn enkelte lokale tilpasninger i forskriften som gjaldt blant annet oppsetting av mobile jakttårn i forbindelse med storviltjakt, vinterforing av vilt, oppkjøring av skiløyper, uttak av trevirke på stedet for å ruste opp eksisterende broer og andre konstruksjoner på Skjeggedalsveien, bruk av hest for uttransport av storvilt mm. Det ble også stilt spørsmål om eksisterende ferdsel på Skjeggedalsveien, eksempelvis i forbindelse med at brudefølger noen ganger rir/går fra Skjeggedal til kirka på Hillestad, kan fortsette som før uten søknad.

Grunneier ønsket også å grense ut et område på 3-4 daa rundt tre eksisterende hytter på hans eiendom, gnr/bnr 10/1 i Åmli kommune, samt at det ble tegnet inn eksisterende snøskuterløyper.

Åsulv Bygland kom med innspill til traktorveier- og sleper som han ønsket inntegnet på vernekartet.

Fylkesmannens kommentarer til innspillene

Flere av mottakerne av oppstartsmeldingen har meldt tilbake at det ikke har noen merknader til den forslåtte vernegrense på Skjeggedalsheii. Fylkesmannen mener derfor at det ikke er nødvendig å kommentere innspillene til følgende instanser: Agder Energi Nett AS, Agder Energi Vannkraft, Statnett og Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE).

FNF Agder (Forum for natur og friluftsliv Agder)

Slik Fylkesmannen vurderer det, vil de foreslåtte vernebestemmelsene for områdene ivareta hensynet til natur- og friluftslivsinteresser. Tradisjonelt friluftsliv er tillatt som tidligere, og eksisterende stier kan merkes og vedlikeholdes. Plukking av bær og matsopp samt små- og storviltjakt vil fremdeles være tillatt også ved et fremtidig vern.

Åmli kommune

Fylkesmannen kan innledningsvis bekrefte at tekstdelen i den biologiske rapporten i all hovedsak beskriver verneverdier i den delen som ligger innenfor rød avgrensning i oversiktskartet. Der det er gjort avvik i avgrensning for området som legges ut til høring og det som framgår i rapporten skyldes dette i hovedsak at en har tatt med enkelte arealer med yngre skog for å binde sammen større arealer med gammelskog, eksempelvis sørøst for Venhomfjella og sør og øst for Napen. Videre har Fylkesmannen, ved utforming av verneforslaget tatt utgangspunkt i det arealet grunneierne har ønsket å tilby for vern samt at det enkelte steder er tatt med noe mer areal for å forbedre arronderingen. Når det gjelder den alternative avgrensningen, der de to registrerte polygonene i rapporten fra Biofokus, bindes sammen, har Fylkesmannen lagt til grunn at de forvaltningsmessige fordelene det vises til er at en da får et felles regelsett (verneforskriften) som vil gjelde for et større sammenhengende område.

Aust-Agder fylkeskommune

Fylkesmannen mener at forslag til verneforskrift ivaretar brukerinteressene knyttet til friluftsliv i det foreslåtte naturreservatet. Friluftsliv er tillatt i verneområdene. Dette inkluderer også plukking av bær og matsopp samt små- og storviltjakt. Eksisterende stier kan merkes, ryddes og vedlikeholdes som på vernetidspunktet uten at dette krever behandling etter verneforskriften. Vi mener også at friluftslivinteressene blir tilstrekkelig ivaretatt i verneprosessen ved at blant annet Aust-Agder turistforening, Friluftsrådet sør samt lokale idrettslag og Åmli kommune er høringsparter.

Yngve Ramse Trædal

Innspillet er innarbeidet i verneforslaget. Fylkesmannen mener det er fornuftig å grense ut den gamle og til dels svært falleferdige bygningen på Tjarandlia. Dette for at vernet ikke skal legge begrensninger på eventuell senere fremtidig restaurering og/eller gjenoppføring av bygningen. Området som er grenset ut er lysåpent uten skog og bærer forøvrig preg av tidligere bosetting. Etter Fylkesmannens vurdering, vil Skjeggedalsheii naturreservat derfor ikke miste verneverdier ved at Tjarandlia tas ut. Fylkesmannen har inkludert arealet der grunneier ønsket å drive med skjøtsel/slått i området som er grenset ut av foreslått verneområde rundt bygningen, da dette var mest hensiktsmessig med tanke på kartfremstillingen. Verneforskriften vil derfor heller ikke legge noen begrensninger på skjøtsel av dette område, og aktiviteten som pågår i dag kan derfor fortsette som før. Fylkesmannen tegner inn stier og snøskuterløype som ønsket, og knytter bestemmelser opp mot bruken av disse, jf. forslag til verneforskrift § 7 f).

Magne og Anne Lise Sandnes

Innspillet er innarbeidet i verneforslaget. Det er tatt ut et areal på om lag 5 daa rundt de eksisterende bygningene sørøst for Arvetjønn, Hillestadløa, Mågestøyl og Måkleiv samt at eksisterende områder som skjøttes/slås er tegnet inn i vernekartet som kulturlandskapszoner. I disse sonene kan slåttemarkers/slåttemyrer skjøttes som tidligere i tråd med verneforskriften. Innenfor skjøttelsbegrepet inngår også rydding av treoppslag. Traseer som benyttes av grunneier i dag for kjøring av snøskuter på vinterstid samt eldre ferdsselsveger og traktorsleper er tegnet inn på vernekartet. Fylkesmannen har også tatt ut arealet ved Nipeheia fra verneforslaget. Det aktuelle arealet består i det store hele av impediment med innslag av noe høyereliggende skrinns furuskog, og vurderes derfor ikke til å inneha verneverdier av betydning.

Sondre Hørsdal

Fylkesmannen har gått gjennom forslagene til endring av verneforskriften og innarbeidet en del av innspillene. Vi har forsøkt så langt det lar seg gjøre, innenfor det handlingsrommet vi har, å innarbeide lokale tilpasninger i verneforskriften. Det har blant annet blitt åpnet for at det kan gjøres opp bål der det også kan benyttes tørrkvist fra stående trær. Dette innebærer imidlertid ikke at hele stående døde trær kan felles for å fyre opp bål. Oppsetting av mobile jakttårn åpnes det normalt for også i naturreservater, så vi ser ikke noe i veien for at også dette kan tillates. Det innarbeides også i vernebestemmelsene at hest kan benyttes for uttransport av felt storvilt på lik linje med elgtrekker/jernhest og annet beltekjøretøy som det normalt åpnes for, jf. verneforskriften § 6 b).

Med bakgrunn i at Skjeggedalsvegen ikke berører noen av de registrerte kjerneområdene og at det er relativt få konstruksjoner det er snakk om, mener Fylkesmannen at det kan åpnes for at ønsket uttak av trevirke til vedlikehold av eksisterende broer, klopper mm. på Skjeggedalsvegen, kan gis etter søknad om dispensasjon. Vi innarbeider derfor dette i verneforskriften § 7 e) om spesifiserte dispensasjonsbestemmelser. Det forutsettes at trevirket hentes i nær tilknytning til ferdsselsvegen for å minimere inngrep i terrenget.

Fra gammelt av var Skjeggedalsvegen den eneste forbindelsen mellom de to dalførene Skjeggedal og Tovdal i Åmli kommune. Ferdsel både til kirke og skole gikk derfor over denne veien. I relativt sjeldne tilfeller, benyttes denne fremdeles ved bryllup i Hillestad kirke (Tovdal). Da rir og går brudefølget via Skjeggedalsvegen til kirka på Hillestad. Fylkesmannen har vurdert det slik at ferdsel på denne veien til fots og med hest, kan fortsette som før og dermed ikke rammes av forbudet mot større arrangementer. Skjeggedalsveien markeres i vernekartet som ferdselsvei/traktorslep.

Når det gjelder vinterforing av vilt, vil dette være en aktivitet som det må søkes om, jf. forskriften § 7 a) om tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk. Forskriften åpner også for at det kan gis tillatelse til motorferdsel i denne forbindelse. Fylkesmannen minner imidlertid om at slik motorferdsel også må ha nødvendig tillatelse etter motorferdselloven der Åmli kommune er forvaltningsmyndighet. Videre bemerker vi også at det p.t er innført forbud mot å legge ut fôr til ville hjortedyr som et tiltak for å hindre spredning av skrantesyke.

Det er tatt ut et areal tilsvarende 3-4 daa rundt tre eksisterende bygninger; Gjeruvsdalsbua, Vardløa samt en bygning vest for Urdvatn. Skjeggedalsveien samt snøskuterløyper er tegnet inn i vernekartet.

Åsulv Bygland

Vi har innarbeidet de ønskede traktorveiene og traktorslepene på vernekartet og knyttet bestemmelser til disse med hensyn til bruk av motorkjøretøy for uthenting av felt storvilt.

Høring og videre prosess

Formålet med høringen er å kaste lys over mulige konflikter knyttet til ulike interesser som kan bli påvirket av verneplanen. Fylkesmannen ønsker spesielt innspill fra grunneiere på bestemmelser i verneforskriftene som gjelder motorferdsel, stier som er i bruk, eksisterende bygninger (for eksempel hytter, uthus, høyløer, gamle sommerfjøs e.l.) som bør merkes av på vernekartet. Etter høringen vil høringsuttalelsene bli vurdert opp mot konfliktgrad og mulige løsninger for området. Fylkesmannen vil så sende sin tilråding om vern av området til Miljødirektoratet, inkludert en oppsummering av høringsuttalelsene og forslag til eventuelle endringer. Basert på etterfølgende anbefaling fra Miljødirektoratet vil deretter Klima og miljødepartementet legge planen fram for regjeringen som avgjør endelig utfall av verneforslaget.

Beskrivelse av Skjeggedalsheii naturreservat

Det foreslåtte naturreservatet ligger på Skjeggedalsheii, heiområdet mellom Hillestad i Tovdal og Skjeggedal i Åmli kommune. Den sørlige delen av verneområdet, Venhomheia og Napen ligger i Froland kommune. Det ble gjennomført naturfaglige registreringer i tilbudsområdet i 2016. Det har også vært gjennomført enkelte naturtyperegistreringer i området tidligere. Disse lokalitetene er nå blitt gjennomgått på nytt og for noen har dette medført en justering av lokalitetsavgrensning. Det er knyttet kulturhistoriske interesser til det aktuelle området på SKjeggedalsheii. Dette vises tydelig gjennom spor i landskapet som ferdselsveien Skjeggedalsvegen, en rekke gamle høyløyer og enkelte gamle fløtingsanlegg.

Den dominerende vegetasjonen i området er fattig, men innenfor og nær kjerneområder og naturtypelokaliteter, og i områder med bratte skrenter, finnes småbregneskog og svak lågurtskog. Den rikeste forekomsten av lågurt- eikeskog finner vi i kjerneområde 5, Tveidalen. I store trekk preges landskapet av lyng-furuskog i mosaikk med fattige myrer. Deler av lyng-skogen er svært skrinnet og går dels over i glissen knauskog og lyng-hei, spesielt på større høydeler. Gran-dominert skog er utbredt i nedre deler av brattere nord- og øst-vendte lier, men utgjør små areal sammenlignet med furu-dominert skog. Eike-dominert skog er begrenset til tre-fire kjerneområder. Osp er utbredt og lokalt dominerende, men er underordnet furu, gran, og trolig også eik. Ellers er både einer, bjørk og dels rogn utbredt. Andre treslag; selje, spisslønn, hassel, hegg, trollhegg, gråor, svartor, lind og alm forekommer kun sparsomt.

Nesten hele arealet består av gammelskog, men med noe varierende snittalder og skogstruktur. Tilgrensende områder utenfor foreslått verneområde, er imidlertid betydelig skogbrukspåvirket. Deler av tilbudt areal har relativt store areal med til dels lavtliggende, og forholdsvis kompakt og storvokst furuskog, hvor dominerende aldersklasse ofte ligger på omkring 130-150(-170) år. I tillegg er det i store deler av området (men med varierende frekvens) innslag av biologisk gammel furu på om lag 200-300(-400) år. Relativt gammel eikeskog finnes innenfor kjerneområdene 2, 3, 4 og 5. På grunn av tidligere harde uthogster er eika sjelden eldre enn 150(-200) år, men innenfor kjerneområde 2 og 5 finnes et fåtall urgamle eik på over 300 år. Tettheten av biologisk gammel eik er relativt høy sør i verneverdig areal, også i et regionalt perspektiv.

Det er påvist relativt mange krevende arter innenfor verneverdig areal, med totalt 23 rødlistearter. Det er også potensial for funn av flere. De feste interessante artsfunn er knyttet til eik og furu (gamle trær og død ved), men noen få er knyttet til andre edelløvtrær, osp og rik bakkevegetasjon. Den største andelen observerte rødlistearter er knyttet til organismegruppene lav og sopp.

Områdets største naturverdier er knyttet til det store sammenhengende arealet med gammelskog, det store arealet med gammel og dels storvokst/produktiv furuskog med spredte kontinuitetselement, kjerneområder med biologisk gammel eik med til dels uvanlig høyt mangfold av sjeldne arter. Tilleggs kvaliteter omfatter innslag av lågurt-eikeskog, gamle ospholt, små areal rasmark-lindeskog/alm-lindeskog samt innslag av meget gammel gran (kjerneområde 6). I totalvurderingen er det valgt å legge vekt på at Skjeggedalsheiene utgjør et såpass stort og relativt velarrondert gammelskogsareal med uvanlig høyt innslag av kontinuitetselement (regionalt sett). Det teller også positivt at deler av området har beliggenhet i boreonemoral sone, noe som gir mulighet for forekomster av varmekjære organismer. Mindre delområder vurderes å ville kvalifisere til to stjerner i totalverdi, og ettersom slike delområder her er naturlig bundet sammen av gammelskog er det her valgt å vektlegge størrelsesparameteren såpass at "Skjeggedalsheiene" vippes opp til nedre sjikt av nasjonalt verneverdig (***) .

Området vil kunne bidra til oppfylging av flere viktige mangler i skogvernet. Av generelle mangler gjelder dette storområder, urskog/naturskogsdynamikk, lavlandsskog, rike skogtyper og rødlistearter. Av prioriterte skogtyper gjelder edelløvskog, herunder gammel eikeskog og lågurt-eikeskog, boreal løvblandingsskog, herunder ospeskog.

Forslag til verneforskrift for Skjeggedalsheii naturreservat

Fastsatt ved kongelig resolusjonmed hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34 jf. § 37 og § 62. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1. (formål)

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer et stort sammenhengende areal med gammelskog og dels storvokst/produktiv furuskog med spredt kontinuitetselement. Områder med lågurt-eikeskog med gamle eiker med til høyt mangfold av sjeldne arter og gamle ospeholt. I tillegg til små arealer med rasmark-lindeskog og alm-lindeskog, områder med innslag av meget gammel gran og en svært sjelden, spesiell og verdifull forekomst av malmfuru.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

§ 2. (geografisk avgrensing)

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr: Åmli kommune: 1/1, 1/4, 9/1, 10/1 og 3, 13 /1 og 2. gnr./bnr: Froland kommune: 83/1, 84/7 og 85/6.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 28 201 dekar. Grensene for naturreservatet går fram av kart datert Klima- og miljødepartementet De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Froland og Åmli kommuner, hos Fylkesmannen i Agder, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

§ 3. (vernebestemmelser)

I naturreservatet må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. I naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

- a) Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra naturreservatet. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.
- b) Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.
- c) Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, eller andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker o.l., opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler, kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylging og lagring av masse, utslipp av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
- d) Bruk av naturreservatet til større arrangementer er forbudt.

§ 4. (generelle unntak fra vernebestemmelsene)

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

- a) Sanking av bær og matsopp.
- b) Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.
- c) Felling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk.
- d) Vedlikehold av bygninger, veier og andre anlegg og innretninger i henhold til tilstand på vernetidspunktet.
- e) Merking, rydding og vedlikehold av stier, løyper, bruer og skilt som eksisterte på vernetidspunktet.
- f) Bålbrenning med tørrkvist eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk. Kvist fra stående tørr furu og gran kan benyttes til ved, men det er ikke tillatt å felle hele trær.
- g) Beiting.
- h) Utsetting av saltstein.
- i) Oppsetting av midlertidige mobile jakttårn for storviltjakt og forsiktig rydding av kvist og småbusker i skuddfeltet.
- j) Nødvendig skjøtsel av eksisterende kulturlandskapsområder (slåttemarker) som vist på vernekart. Skjøtsel inkluderer også hogst.
- k) Å sette ut og ta opp båt fra faste steder i samsvar med forvaltningsplan.

§ 5. (regulering av ferdsel)

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

- a) Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder landing og start med luftfartøy.
- b) Utenom eksisterende veier og stier avmerket på vernekartet, er bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning forbudt.

§ 6. (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene)

Ferdselsbestemmelsene i § 5 er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøttsel- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet.

Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

- a) Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøringen.
- b) Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med hest eller lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, og med traktor og ATV på eksisterende veier tegnet inn på vernekartet.
- c) Landing og start med Forsvarets luftfartøy.

§ 7. (spesifiserte dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a) Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.
- b) Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
- c) Avgrenset bruk av reservatet for aktiviteter nevnt i § 3 d.
- d) Tiltrettelegging og bruk av reservatet for friluftsliv og pedagogiske aktiviteter.
- e) Uttak av trevirke for bruk til vedlikehold av bruer og klopper på Skjeggedalsvegen.
- f) Oppføring av gapahuk
- g) Opplag av båt

- h) Oppsetting av gjerde i forbindelse med beiting.
- i) Nødvendig transport av ved, materialer og utstyr til eksisterende hytter og støyler langs traseer, som vist på vernekart.
- j) Gjenoppføring av bygninger, anlegg eller innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- k) Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 4 d, e, h, i og k og § 7 a, b og e, f, g.

§ 8. (generelle dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. (skjøtsel)

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 10. (forvaltningsplan)

Det kan utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 11. (forvaltningsmyndighet)

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 12. (ikrafttredelse)

Denne forskriften trer i kraft straks.